

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҚАРЫ ҲӘМ ОРТА АРНАЎЛЫ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ МИНИСТРЛИГИ
БЕРДАҚ АТЫНДАҒЫ ҚАРАҚАЛПАҚ МӘМЛЕКЕТЛИК УНИВЕРСИТЕТИ

“Социал экономика” факультет
“Педагогика ҳәм психология” кафедрасы

Реферат

Сагиндикова Наргиза Жубаткановна

Тема: Характер

Нөкис - 2015

Тема: Характер

Жоба

1. Кирисиу

2. Тийкаргы болим

А) Қан группасы хәм характер

Б) Қәдемлер хәм характер

С) Физиология хәм характер

3. Жуумаклау

Пайдаланылган адебиятлар

Кирисиу

Кәмил инсан - өзіне руўхый хәм әдеп икрамлылық пазыйлетлерин өзинде жәмлеген, жәмийетте өзлигин хәм қәбилетин хәр тәреплеме көрсете алатуғын, дүньлық билимлерди терең ийелеген, жоқары тәжирийбели хәм интеллектуал билимге ийе болған руўхый тәрептен жетик, хұжданан пәк физикалық жақтан саў, өмир гөззаллықларын сезе алатуғын дөретиўши шахс.

Тәлим тәрбия процессинде дәслепп өз алдына анық мақсетти қояды. Бул мәселе ҳаққында шығыс ойшыллығының бири Фаробий өз тәлийматынды «Инсан – дүнья раўажланыўының ең толық хәм жетик жуўмағы» деп келтирген

Бүгинги күнде жәмийеттиң раўажланыўы менен биргеликте, хәр бир тараўда хәр бир пәнниң раўажланыўын көремиз. Сондай – ақ, психология пәнинде де усындай жыңылықлар ашылыўлар даўам етпекте. Психология пәни биз билемиз тийкарынан шахс психологиясын, ишки дүньясын үйренеди. Инсан хәр қандай жумысты, искерликти орынлаў даўамында оған ерклик сыпатлары, жуўапкершилик зәрүр болады.

Тийкаргы болим

Характер

- Характер- булл жеке адамнын ен ахмийетли касийетлеринин дара бирикпеси болуп, ол адамнын догerek-атираптагы днъяга жасайтугын катнасын корсетеди , хам онын минез-хулкында ис-харекетлеринде билинеди.
- “Характер“ сози грекше созден алынып «касийет», «белги» , «озгешелик» дегенди билдиреди.

Характер догerek-атираптагы орталыктын, адамнын турмыс тажирийбесинин, адамнын турмыс тажирийбесинин, онын тарбияланыуынын тасири астында калиплеседи хам рауажланады

Бул тасирлер :

1. Жамийетлик-тарихый тасир

2. Дара озине тасир

Хар бир адамнын характери онын жамийетлик аухалы менен де, жеке, дара тумысы менен белгиленеди.

- Коллективизм- характердин бир белгиси болуп, ол адамнын, коллективте болууга, онын турмысына катнасыуга ол гозлеген максетлер ушын гуресиуге коллективтин барлык агзаларына жолдаслык жардем корсетиуге умтылыуун билдиреди.
- *Характердин коллективизмге кайшы келетугын унамсыз белгиси озимшилик болады. Озимшил адамнын ис-харекетин, тек озинин басына гамхорлык этиуге умтылыушылык багдарлап турады.*
- Адамларга жарамас кайырхомлыксыз катнас жасауда билдиретугын характердин унамсыз белгиси – турпайылык. Бул мектеп жасында минез-хулыктын кен таралган кемшилиги.

Қайырмақлық – адамларға, олардың сезімлеріне, машқалаларына дыққатлы, мийимманлық, абайлылық пенен катнас жасау, анау ямаса мынау жағдайда қандай жардем керек екенін ойлайды.

Адамның жамийетке хам басқа адамларға жасайтуғын катнасын билдиретугын характердин ен ахмийетли белгилеринин бири- хадаллық болады. Ис-харекеттин минсиз таза болуы, хадал мийнет ушын характерли болады.

Характердин адамларға катнас жасауды билдиретугын унамлы белгиси жатырмаушылық болады. Албетте ол озинин маплеринен келип шакпастан, ал коллективизм сезимине тийкарланган жағдайда усындай болады.

Характердин туйықлық, сырға болган мунасибет
-характердин мийнетке катнасына карап белглері:

Характердин мийнет етиу тилеген билдиретугын белгиси мийнет суйгишлик деп атайды. Мийнетке деген хакыйкый суйиушилик, хакнийетлилик хам пухталык, жумысты женил орынлап коймастан, оны баркулла ен жаксы етип орынлау зарурлиги менен биригип кетеди.

Қан группасы ҳәм характер.

Күншығар елдің пуқаралары инсан характерин, минез-қулқын оның қан группасына байланысly деп қарайды. Мысалы: японлардың пикиринше адамның қан группасы оның шахсы, психологиясы бойынша мағлыұматлар береди деп есаплайды. Бул бойынша өткерилген изертлеўлер нәтийжесине қарап оның туўрылығына исенемиз.

Қан группалары	Характерли белгилери
1-группа	Булар бәрхәма алдыңға умтылыўшы, өз мақсетине ерисиўши тип. Олар не ислеў керек екенлигин алдыннан белгилеп алады хәм өз күшине исенеди. Бирақ жүдә қызғаншақ, сезимге бай хәм кеселликке аңсат жеңилиўи себепли абайлы болыўы талап етиледи.
2-группа	Тыныш орталықты жақсы көриўши жүдә салмақлылығы менен көзге тасланады. Этираптағылар менен тез хәм аңсат шығысып кетиўши, тәсиршең, сабырлы адамлар болады. Бирақ қайсарлық олардағы тийкарғы унамсыз характер.
3-группа	Көбинесе олар жүдә кеўилли бирақ булсалдамлылық сизге жат деген түсиник емес. Әдетте этираптағылар оны хұрмет етеди, себеби бул группа ийелери менен бирге жүргенде ҳеш қашан зериктирмейди. Және бир унамлы тәрeпи – бул шараятқа аңсат бейимлесе алыўында. Бирақ базыда хәдден зыят болған еркинлик машқала туўдырыўы мүмкин

4-группа	Жүдө тынық хэм салдамлылық улыўмалық куралы. Дослары оны хўрметлейди. Ётираптағы хэдийселерге хэр дайым эдалатлы мўнэсебетин билдиреди. Бул бойынша базыда қопал хэрекетлери менен ренжитип қойыўы мўмкин. Ёдетте олардың бир қарарға келиўи қыйын кешеди.

Қадемлер хэм характер.

Адамның жүриси оның жас өзгешелигине байланыслы емес, бэлким оның темпераментине, физикалық жағдайына байланыслы болады.

1. **Тынық хэм исенимсиз қадем таслаўшылар** - өзине итибар қаратыўды қәлемейтуғын, өз пикир, қыяллары менен бэнт болған адамлар.
2. **Табанын ишке қарата таслайтуғын адамлар** – жүдө куўнақ, хэмме нәрседен хабардар болып турыўды қәлейтуғын, кирисиушен адамлар
3. **Өкшесин тасырлатып урып шаўқымлы жүретуғынлар** - өзин тута алмайтуғын базыда тэртипсизлик ислейтуғын адамлар болады. Бул жүрис өзине исенимсизликти көрсетеди.

4. **Бир тегис, салмақлы қәдем таслаушылар** – тынық, жеңил-желпи ойларға берілмейтуғын адамлар.
5. **Қолларын силтеп жүриушілер** – хәрекетшең, умтылыушаң болады. Егер, жеңил қәдем тасласа, олар кемшиликсиз, жетик инсанлар
6. **Ауыр қәдемде қолларын қыймылдатпастан жүриушілер** – ерксиз, өмирден зериккен адамлар болады.
7. **Ойынға түскен сыяқлы қәдем таслаушылар** – жиддий емес, хәмме уақыт ўәде бериуши, бирақ ўәдесин орынламайтуғын адам.
8. **Майда қәдем таслаушы адамлар** – жүдә рәсмиятшы болып, олардың қатнасқа кирисиуи қыйын болады

Физиология хәм характер.

Характерли белгилер	Физиологиялық белгилер
1. Қызғаншақлық	Бундай инсанлар әдетте, жүрек кеселлигинен шикаят қылады. Базыда бир данан нан сатып алыуы ушын узак ўақыт ойланады. Буның нәтийжесинде тәшўишлениў гармонлары артып барады. Бунда мийдиң шаршауы менен инсультқа шекем жетип барыў мүмкинлиги анықланған.
2. Қорқақ	Бунда көбинесе өкпе истен шығады. Буның нәтийжесинде организм көп муғдарда адреналин хәм норадреал ислеп шығарады. Сонлықтан өкпе

	зәһарленеди, базида артериал басым көтерілип кетиуи де мүмкин.
3. Менменлик	Бунда асқазан кеселлиги көп ушырасады. Базилары руўхый жақтан кеселлениўге де ушыраўы мүмкин. Олар ҳеш кимнен жәрдем сорамайды. Өйткени оған ғуруры жол қоймайды. Бундай шахслар менен ҳеш кимниң мүнәсебетте болғысы келмейди.
4. Нәпсиқаўлық	Бул топардағы адамларды әдетте, асқазан кеселлиги қыйнайды. Оларда иммунитет жүдә пәс болады. Шыпакерлердиң айтыўынша нәпсин тыя алмайтуғынлар кобинесе асқазанның жараланыўы менен белгиленеди.
5. Ашыўшақлық	Бундай адамларда арзымас мәселелерге де жәнжел көтериўге бейимлилик күшли болады. Жанжел шығарса өзин тыныш сезеди. Бирақ усындай адамлардан «атақлы» пиёнисталар шығады екен. Базилары болса асқазан кеселлигине шалынады.
6. Кейпиятсызлық	Түскинликке түскен инсан биринши нәўбетте «дем алыў» жолын тоқтататуғын екен. Мағлыўматларға қарағанда астма кеселлигине, әдетте өз өмиринен разы болмаған инсанлар дуўшар болады екен. Шыпакерлердиң айтыўынша, урылар көбинесе неврит хәм қол кеселлигинен шикаят етеди, базида баўыр хәм өкпе кеселлигинен налуйды. Бәрхәма қәўип астында жасайтуғын жынаятшылар асқазан кеселлигине шалынады.

Пайдаланылган әдебиятлар:

1. Головин. С. Ю. Словарь практического психолога. С. 263
2. Бекимбетова.А.А, Алаўатдинов. С.И, Сагиндикова Н.Ж. Семинар сабақларды оқытыўда инновациялық тәлим технологияларын пайдаланыў. «Қарақалпақстан», Нукус. 2013
3. Ғозиев Э.Э Умумий психология 1-2 китоб Т-2002 й
4. Краткий психологический словарь. Под ред. А.В.Петровский. М.: 1985. – С. 124
5. www.library.com
6. www.expert.psychology.ru
7. www.bankreferat.ru
8. www.ziyonet.uz
9. www.Psychology.net.ru